

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна**

**«Затверджую»
Заступник Голови приймальної комісії,
в. о. ректора Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна**

_____ **Олександр ГОЛОВКО**
«__» _____ 2024 р.

**ПРОГРАМА
вступного випробування у формі фахового іспиту з філософії
для здобуття ступеня магістра за спеціальністю
033 - філософія**

Харків - 2024

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД
Сертифікат 7AFDA0070000000000000000000000001
Підписувач ГОЛОВКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ
Дійсний з 01.09.2022 13:31:33 по 31.08.2024 23:59:59

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

1. **Філософія Стародавнього Сходу**

Періодизація, ключові тексти й основні проблеми індійської філософії. Філософські теми та питання за часів упанішад. Філософський зміст джайнізму. Буддійська філософія. Вчення Сіддхартти Гаутами (Шак'ямуні): страждання, знання-практика, нірвана. Чотири благородні істини. Філософські конструкції шкіл санх'я і йога. Загальна характеристика, основні представники та проблеми філософії Китаю. Натуралізм китайської філософії. Життя та діяльність Кун-цзи. Філософія Чжуан-цзи. Вчення Лао-цзи про Дао-Шлях. Філософська система Сюнь-цзи.

2. **Антична філософська традиція.**

Проблема історичного походження філософії. Загальна характеристика, основні етапи античної філософії. Філософія досократиків. Пошук «архе» як загальний мотив філософії досократиків. Антропологічна проблематика у філософії ранньої античності (старші софісти, Сократ). Основні онтологічні концепції античної філософії (Парменід, Геракліт, Демокріт, Платон, Арістотель). Сутність мудрості, природа знання за Платоном і Арістотелем. Досконала держава як втілення справедливості (за Платоном і Арістотелем). Філософія як мистецтво життя (образ належного існування у кініків, кіренаїків, стоїків, епікурейців, скептиків). Філософія еллінізму. Основні школи і проблеми. Філософія як тотальна світоглядна система (за вченням неоплатоніків).

3. **Середньовічна філософія та філософія доби Відродження.**

Специфіка, основні етапи і представники середньовічної філософії. Апологетика. Патристика. Схоластика. Проблема співвідношення розуму й віри у середньовічній філософії. Основні проблеми та представники філософії Відродження. Гуманізм як специфічна форма філософування доби Відродження.

4. **Філософія доби Нового часу.**

Основні проблеми та представники. Ф. Бекон, Дж. Локк, Т. Гоббс, Р. Декарт, Б. Спіноза, Д. Г'юм. Проблема методу у філософії Нового часу. Соціальна філософія Нового часу.

5. **Німецька класична філософія.**

Загальна характеристика. Основні представники і проблеми. Критична філософія І. Канта. Філософія І.Г. Фіхте та Й.В.Ф. Шеллінга. Філософська система Г.В.Ф. Гегеля. Гегелівська діалектика пана й раба.

6. **Вітчизняна філософія.**

Становлення, основні етапи розвитку української філософської думки. Києво-Могилянська академія та філософія українського бароко. Філософія Г.С. Сковороди. Університетська філософія в Україні XIX ст.

7. **Сучасна філософія.**

Класика, некласичний зсув і сучасність у філософії: умови розрізнення. Основні представники і проблеми некласичної філософії. Позитивістська й аналітична традиція в філософії. Неопозитивізм, постпозитивізм та сучасна епістемологія. Феноменологія. Феноменологічна редукція як метод. Фундаментальна онтологія М. Гайдеггера. Філософська герменевтика: головні засади та концепти. Філософія екзистенціалізму. Структуралізм, постструктуралізм і постмодернізм. Структуралізм як методологія і філософський напрямок. Трансформація образу суб'єкта в сучасній філософії. Деконструктивний проект. Філософська антропологія: тематика та головні проблеми. Антропологічна аксіологія. Соціальна та комунікативна філософія. Комунікативна дія як засіб соціальної інтеграції. Дискурсивне обґрунтування моральних норм.

8. **Загальні філософські проблеми.**

Онтологія. Проблема буття в філософії. Проблема свободи як класична філософська проблема. Етичні проблеми в філософії. Головні морально-філософські концепти в класичній

європейській філософії. Віхи розвитку філософії душі. Гносеологія. Проблема обґрунтування знання. Основні концепції істини.

Література

Навчальна

- Александрова О.В. Філософія Середніх віків та доби Відродження: Підручник. К., 2002. 172с.
- Бичко А. К. Історія філософії: підручник / А. К. Бичко, І. В. Бичко, В. Г. Табачковський. К., 2001. 408 с.
- Горський В.С. Історія української філософії. Курс лекцій. К., 1996.
- Горський В. С., Кислюк К. В. Історія української філософії: Підручник. К., 2004. 488 с.
- Горський В. С. Історія української філософії: навч. посібник / В. Горський. – видання, доп. – К.: Наук. думка, 2001.
- Гусев В. І. Західна філософія нового часу XVII-XVIII ст. К., 2000.
- Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія: Підручник. К., 1999.
- Індійська філософія : посіб. для студ. вищ. навч. закл. / кол. авторів; за заг. ред. Т. П. Кононенка. Харків, 2019. 142с.
- Історія філософії: проблема людини. Навч. посібник / Під ред. Хамітова Н. В. К., 2006. 296 с.
- Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму. Підручник. К., 2004. 214 с.
- Кондзьолка В. В. Історія середньовічної філософії: Навч. посіб. для студ. ВУЗів. Львів, 2001. 320 с.
- Кривуля О. М. Філософія: Навчальний посібник. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 592 с.
- Кушаков Ю.В. Нариси з історії німецької філософії Нового часу. Навчальний посібник. К., 2006. 572 с.
- Пашук А. І. Нариси з історії філософії середніх віків. Академічний курс: підручник для студ. вищих навч. закл. К., 2007. 712 с.
- Рассел Б. Історія західної філософії. К., 2001. 760 с.
- Філософія: Від витоків до сьогодення : хрестоматія : навч. Посібник. / за ред. Л. В. Губерського. К. : Знання, 2009. 622 с.
- Читанка з історії філософії: У 6 кн. / Під ред. Г. І. Волинки. К., 1993
- Хамар У. В. Історія філософії: Курс лекцій. Львів: Ініціатива, 2008.
- Чижевський Д. Філософія Г. Сковороди. Харків, 2004. 270 с.

Першоджерела

- Арістотель. Нікомахова етика. - К., 2002.
- Багавадгіта. К., 2021. 640 с.
- Габермас Ю. Інший спосіб подолання філософії суб'єкта: комунікативний versus суб'єктивний розум / Пер. з нім. А. Богачова // Габермас Ю. Філософський дискурс сучасності. К., 1998. С. 5-37.
- Гайдеггер М. Буття в околі речей // Возняк Т. Тексти та переклади. Х., 1998. С. 332—345.
- Гегель, Г. В. Ф. Феноменологія духу / З нім. пер. П. Таращук; наук ред. пер. Ю. Кушаков. К, 2004. 548 с.
- Гоббс Т. Бегемот. - Київ, 1996.
- Гоббс Т. Левіафан. - К., 2000.
- Гуссерль Е. Криза європейських наук и трансцендентальна феноменологія // Філософська думка. 2002. № 3. С. 134-149.
- Г'юм Д. Трактат про людську природу: Спроба запровадження експериментального методу міркувань про об'єкти моралі. К., 2003.
- Дао де цзін. Канон шляху і спроможності. К., 2020. 200 с.
- Декарт Р. Міркування про метод, щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукувати істину в науках. К., 2001.

- Дерріда Ж. Позиції. Бесіди з Анрі Райсом, Юлією Крістевою, Жаном Луї Удбіном, Гі Скарпетта. К., 1994.
- Джвандзи : [зб. притч, роздумів та історій із III ст. до н. е.]. К., 2019. 301 с.
- Історія філософії України. Хрестоматія. К., 1993.
- Кант І. Критика чистого розуму. К., 2000. 500 с.
- Кант І. Критика практичного розуму. К., 2004. 240 с.
- Конфуцій. Вислови / пер. Я. В. Житін. Харків, 2019. 209 с.
- Леві-Строс К. Структурна антропологія. К., 2000.
- Мак'явеллі Н. Флорентійські хроніки. Державець. К., 2001. 492 с.
- Ніцше Ф. По той бік добра і зла (Прелюдія до філософії майбутнього). Генеалогія моралі. Львів, 2002. 320 с.
- Ніцше Ф. Повне зібрання творів у 15 т. Т. 1. (Народження трагедії. Невчасні міркування I - IV. Твори спадку 1870-1873.) Львів, 2004.
- Паскаль Б. Думки. К., 2009.
- Платон. Держава. К., 2001. – 356 с.
- Платон. Діалоги. К., 2001. – 394 с.
- Руссо Ж-Ж. Про суспільну угоду, або про принципи політичного права. «Port-Royal», 2001
- Святий Августин. Сповідь. К., 1996. 320с.
- Сковорода Г. Твори. У 2-х т. К., 1994.
- Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат. К., 2003.
- Тома Аквінський. Компендіум теології. К., 2011.
- Фіхте Й.Г. Про оживлення та підвищення чистого інтересу до істини // Культура у філософії ХХ століття. Матеріали IV Харківських міжнародних Сковородинівських читань (30 вересня — 1 жовтня 1997 р.). Харків, 1997. С. 414-421.
- Фіхте Й.Г. Про гідність людини // Проблема раціональності наприкінці ХХ століття. Матеріали V Харківських міжнародних Сковородинівських читань (29-30 вересня 1998 р.). Харків, 1998. С. 361-363.
- Фуко М. Археологія знання. К., 2003.

Додаткова

- Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії: (Західноєвропейський контекст): Підручник для студ. вищих навч. закл. / Національний ун-т ім. Тараса Шевченка; Інститут вищої освіти АПН України. К. : Тандем, 2000. 416 с.
- Бойченко О. І. Філософська антропологія давнього Китаю. К., 2003.
- Вєдров О.І. Науки про суспільство і соціальний прогрес. К., 2014. 339 с.
- Дельєж Р. Нариси з історії антропології. К.:Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 287 с.
- Габермас Ю. Філософський дискурс Модерну. К., 1998.
- Гаєр М. Світ Канта. К., 2007.
- Після філософії: кінець чи трансформація? / пер. з англ. К., 2000. 432 с.
- Рюс Ж. Поступ сучасних ідей. Панорама новітньої науки. К., 1998. 669 с.
- Ушкалов Л.В., Марченко О.М. Нариси з філософії Григорія Сковороди. Х., 1993.
- Ушкалов Л.В. Українське барокове богомислення. Сім етюдів про Григорія Сковороду. Х., 2001.
- Філософська антропологія: словник. Видання 2-е, доповнене та перероблене. / За ред. Н.В. Хамітова. К., 2014. 472 с.
- Хамітов Н.В. Філософська антропологія. Актуальні проблеми. К.: КНТ, 2018.
- Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. К., 1992.

**Зразок фахового вступного випробування з філософії
для здобуття ступеня магістра за спеціальністю
033 – філософія**

1. Специфіка, основні етапи і представники середньовічної філософії.
2. Критична філософія І. Канта.
3. Трансформація образу суб'єкта в сучасній філософії.

**Критерії оцінювання
фахового вступного випробування з філософії.**

Основними критеріями оцінювання фахового випробування з філософії є:

- знання та використання філософських першоджерел, різних теоретичних та наукових підходів, філософських шкіл для аналізу актуальних проблем філософії;
- знання фактографічного матеріалу історії філософії;
- повнота відповіді, використання вітчизняної й іноземної фахової літератури для висвітлення питань;
- творчий характер аналізу й узагальнення різних філософських підходів, фактичних даних на основі сучасних методів і наукових досягнень;
- навички лаконічного, чіткого, логічного, послідовного та грамотного викладу матеріалу, формулювання власних висновків;
- уміння вести полеміку з теоретичних і практичних питань філософії, історії філософії, уміння проілюструвати теоретичні положення відповідними прикладами;

Варіант випробування складається з трьох питань, які охоплюють теоретичний матеріал з філософської проблематики. Кожне питання оцінюється за наступною системою балів:

200 - 160	вступник продемонстрував глибоке знання змісту питання, вільне оперування філософськими категоріями, провів глибокий філософський аналіз означеної проблеми; глибоко і всебічно висвітлені знання з історії філософії, основних положень філософських першоджерел та рекомендованої літератури; відповідь повністю репрезентує певну філософську проблему, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу; здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне та обґрунтоване бачення її сутності як творче переосмислення набутих знань; відповідь побудована лаконічно, чітко, логічно та послідовно з формулюванням власних висновків; відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми, критичний їх аналіз; відповідь написана грамотно та демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок
159 - 120	вступник продемонстрував знання змісту питання, оперування основними філософськими категоріями, аргументовано виклав означену проблему; в цілому висвітлено знання з історії філософії, основних положень філософських першоджерел та рекомендованої літератури; відповідь репрезентує певну філософську проблему, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу не є достатніми;

	<p>здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне бачення її сутності;</p> <p>відповідь побудована лаконічно та послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки не завжди обґрунтовані;</p> <p>відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми;</p> <p>відповідь написана грамотно з використанням філософської фахової лексики.</p>
119 - 80	<p>вступник продемонстрував певне знання змісту питання, виклавши основні положення означеної проблеми;</p> <p>висвітлені знання з історії філософії, основних положень філософських першоджерел та рекомендованої літератури є фрагментарними та не завжди точними;</p> <p>відповідь побудована навколо певної філософської проблеми, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні;</p> <p>здійснено поверхневий аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;</p> <p>відповідь є недостатньо послідовною, допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;</p> <p>відповідь, в цілому, написана грамотно.</p>
79 - 40	<p>вступник продемонстрував роздуми з питання, відсутність знань основних філософських категорій;</p> <p>відповідь містить певні уявлення з історії філософії, основних положень філософських першоджерел та рекомендованої літератури;</p> <p>посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;</p> <p>відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;</p> <p>відповідь є фрагментарною, допущені значні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;</p> <p>відповідь написана з помилками.</p>
39 - 1	<p>вступник продемонстрував відсутність знань з питання, основних філософських категорій;</p> <p>відповідь містить певні уявлення з історії філософії, основних положень філософських першоджерел та рекомендованої літератури;</p> <p>посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;</p> <p>відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;</p> <p>відповідь є фрагментарною, відсутні логіка викладу матеріалу та власні висновки;</p> <p>відповідь написана з багатьма помилками.</p>
0 балів	відповідь відсутня

При визначенні оцінки фахового вступного випробування з філософії підсумовується загальна кількість балів, отриманих вступником за відповіді на три питання екзаменаційного білету, яка ділиться на число питань. Таким чином визначається середній бал за відповідь вступника за шкалою від 100 до 200 балів (із заокругленням до цілого числа). Вступник допускається до участі у конкурсному відборі для зарахування на навчання, якщо кількість балів із вступного випробування складає не менше 100 балів.

Вступне випробування відбудеться письмово в дистанційній формі за допомогою платформи Moodle з забезпеченням академічної доброчесності та анонімності. На електронну адресу вступника буде надіслано запрошення з кодом доступу до системи. Система автоматично здійснить вибір варіанту випробування.

Консультація відбудеться на платформі ZOOM

**Голова фахової атестаційної комісії,
доктор філософських наук, доцент**

Дмитрій ПЕТРЕНКО

**Затверджено на засіданні
приймальної комісії Харківського
національного університету імені В.Н. Каразіна,
протокол засідання № 2 від 15 квітня 2024 року.**

Відповідальний секретар приймальної комісії

Сергій ЄЛЬЦОВ